

Innovation efter funktion

Välfärdsteknikens effekter ur fyra perspektiv

John-Erik Bergkvist, analytiker

Innehåll

Uppdraget

Vård- och omsorgsanalys övergripande slutsatser

Våra rekommendationer till regeringen och kommuner

Var kan jag läsa mer?

Innehåll

Uppdraget

Vård- och omsorgsanalys övergripande slutsatser

Våra rekommendationer till regeringen och kommuner

Var kan jag läsa mer?

Varför ett uppdrag om välfärdsteknik?

Andelen äldre i befolkningen, särskilt andelen män och kvinnor över 80 år, kommer att växa under de kommande decennierna – samtidigt som andelen personer i förvärsaktiv ålder kommer att sjunka. **Denna demografiska utveckling, där också fler barn föds, innebär att behoven av välfärdstjänster ökar.**

Regeringen ser att ökad användning av **välfärdsteknik kan innebära potential** att effektivisera kommunal verksamhet, och samtidigt stärka kvalitet och arbetsmiljö i omsorgen.

Välfärdsteknik kan ha stor betydelse för den enskilde vad gäller att stärka den enskilde brukarens självständighet samt för ökad delaktighet och trygghet. Samtidigt uppstår både utmaningar och möjligheter vad gäller personlig integritet, livskvalitet, arbetsvillkor och organisationsformer.

Regeringen har därför gett oss i uppdrag att kartlägga och analysera effekterna av välfärdsteknik ur flera olika perspektiv.

Regeringen gav Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att kartlägga och analysera effekterna av välfärdsteknik

Uppdraget

- Kartlägga och analysera hur en ökad användning av välfärdsteknik påverkar brukare, närstående och personal samt omsorgens organisation.
- I genomförandet ingår en jämställdhetsanalys.
- Uppdraget omfattar både äldreomsorg och verksamheter för personer med funktionsnedsättning.

Närmare om uppdraget

- En analys av vilka effekter olika typer av välfärdsteknik har för brukarna, särskilt vad gäller upplevd självständighet, delaktighet och trygghet
- En analys av vilka effekter olika typer av välfärdsteknik har för personalen och arbetsmiljön
- En sammanställning av hur välfärdsteknik påverkar kostnader och effektivitet i omsorgens organisation

Vårt uppdrag angränsar till flera pågående uppdrag

Vi har därför gjort följande
avgränsningar

- Vi analyserar inte juridiska frågor, så som den om samtycke
- Vi analyserar inte etiska aspekter av välfärdsteknik
- Vi analyserar inte sårbarhet och pålitlighet i tekniska system och infrastruktur
- Vi analyserar inte gränserna för det offentliga åtagandet eller vilka krav som bör finnas på leverantörer av välfärdstekniska lösningar

Vad är välfärdsteknik?

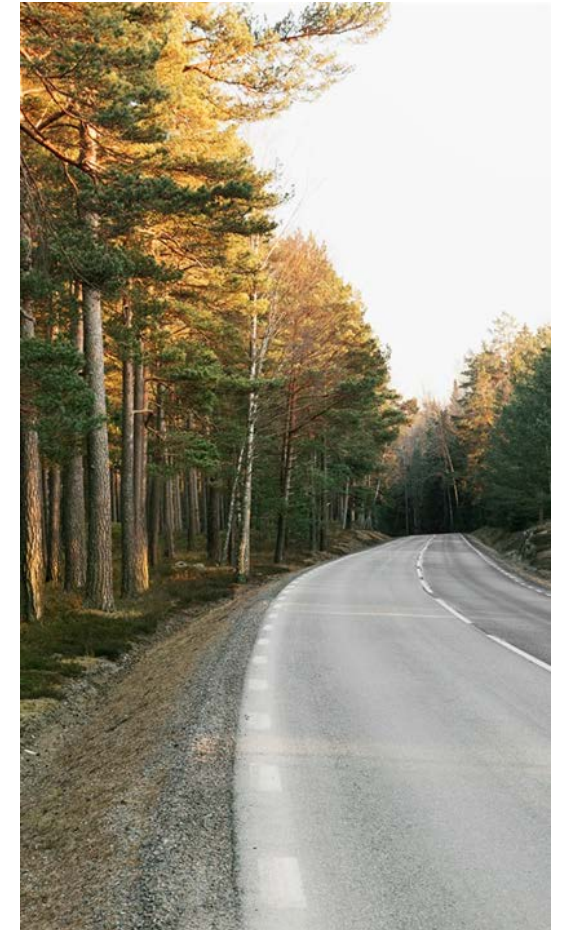
Definition välfärdsteknik:

Välfärdsteknik: är **digital teknik** som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning. Välfärdsteknik kan användas av personen själv, en närstående eller någon annan i personens närhet och kan ges som bistånd, förskrivas som hjälpmedel för det dagliga livet eller köpas på konsumentmarknaden.

– **Socialstyrelsens termbank**

Socialstyrelsen har klassificerat sju teknologier som "välfärdsteknik":

1. Passivt larm/sensorer
2. Gps-larm
3. Natttillsyn med digital teknik (Trygghetskamera, natttillsyn/fjärrtillsyn med kamera)
4. Elektroniska lås till hemtjänstens brukare
5. Påminnelse för medicin mm
6. Elektroniskt planeringsverktyg för hemtjänsten
7. Vårdplanering/samordnad individuell vårdplanering med stöd av video

En rapport med många perspektiv – effekter i fokus

Hur välfärdsteknik påverkar olika målgrupper

- Brukare
- Personal
- Omsorgens organisation (samt kostnadseffektivitet)
- Närstående

Effekter per teknik

- Ett stort antal tekniker
- Många olika effekter
- Vissa förspecificerade effekter

Hur välfärdsteknik påverkar män och kvinnor

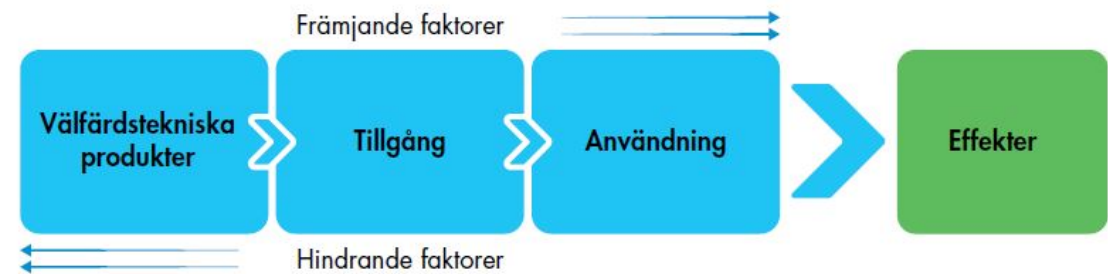
- Skillnader mellan män och kvinnor som omsorgstagare
- Skillnader mellan män och kvinnor som omsorgspersonal

Flera datakällor

- Forskning
- Annan litteratur
- Fallstudier

Effekter förutsätter att tekniker finns och används

- Marknaden måste erbjuda lämpliga välfärdstekniska produkter
- Huvudmännen måste ha rätt förutsättningar för att köpa in välfärdsteknik
- Beslutande handläggare och vård- och omsorgspersonal måste ha rätt kunskap och kompetens att besluta om och använda välfärdsteknik
- Hur personal och brukare använder tekniken kommer påverka effekter

Tekniken utvecklas snabbt och kunskapen är begränsad

- Fler kommuner erbjuder välfärdsteknik, men fortfarande tar få brukare del av den
- Införandet går framåt, men från låga nivåer
- Eftersom välfärdsteknik används i en begränsad utsträckning, finns det ännu inte många effektstudier presenterade

Innehåll

Uppdraget

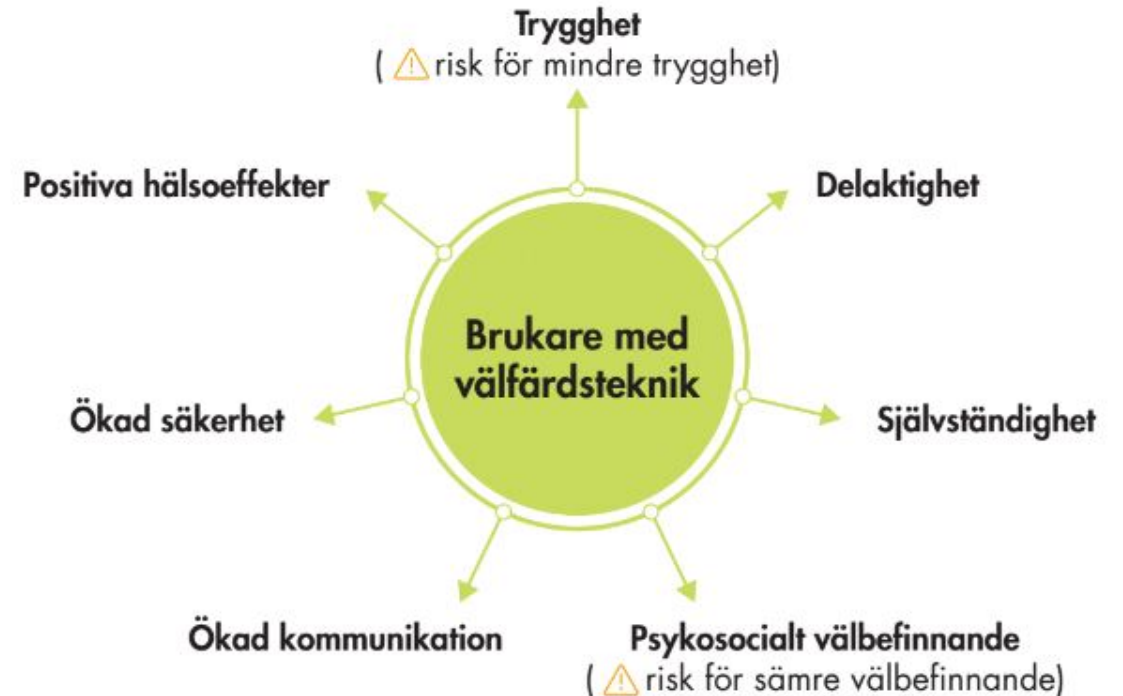
Vård- och omsorgsanalys övergripande slutsatser

Våra rekommendationer till regeringen och kommuner

Var kan jag läsa mer?

Många positiva effekter för brukare, men inte utan risker

- Brukarens självständighet, trygghet och delaktighet kan stärkas med välfärdsteknik
- Välfärdsteknik kan även stärka brukarens säkerhet, kommunikation, psykosociala välbefinnande och leda till positiva hälsoeffekter
- Det finns risk för negativa effekter, till exempel ökad risk för mindre trygghet och sämre psykosocialt välbefinnande. Men samtidigt finns risker även med traditionella arbetsätt
- Individanpassad och individuellt prövad digital teknik som utgår från den enskildes förmåga kan göra omsorgen mindre generell och mer individuell
- Jämställdhetsanalyser saknas

Effekter för personalen är övervägande positiva

- Välfärdsteknik kan ge positiva effekter på personalens resursfördelning, arbetsmiljö och motivation.
 - de tre effekterna påverkar varandra och svårt att skilja dem åt
- Effekterna för personalen kan skilja sig åt mellan individer, vara föränderliga över tid och beroende av sammanhanget.

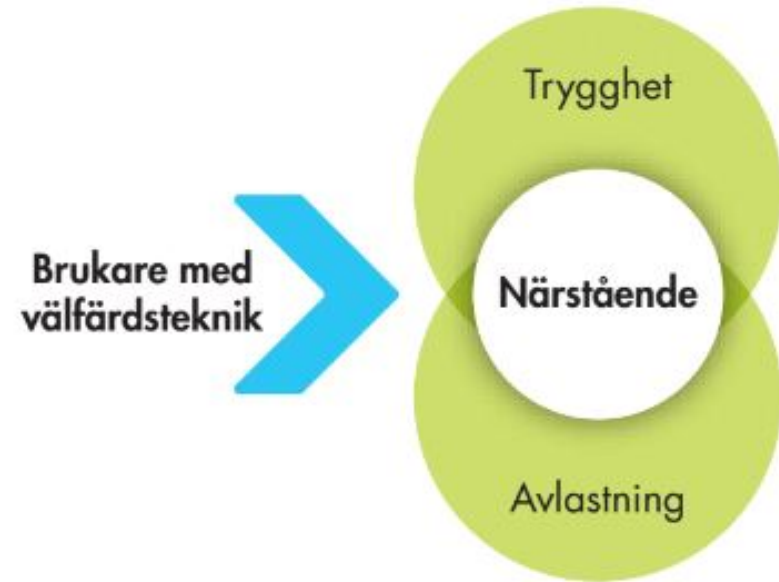
Med välfärdsteknik följer förändrade arbetsätt och organisatoriska förändringar

- Välfärdsteknik förändrar arbetsätt och ställer krav på hela omsorgens organisation
 - både på tjänstemannanivå och bland omsorgspersonal i den brukarnära organisationen
- Det finns flera faktorer som påverkar huvudmännens tillgång till välfärdsteknik
- Det finns en resurseffektiviserings-potential, men svårt att säga hur stor
 - kan fördröja behov av mer kostsamma insatser
 - kan minska kostnader för produktionen av tjänsterna
 - svårt att kvantifiera välfärdsteknikens ekonomiska effekter
 - upplevs som svårt att realisera potentialen i praktiken

Effekterna för närstående är både känslomässiga och praktiska

- Välfärdsteknik kan ge närstående trygghet och avlastning i det informella omsorgsarbetet.
- Närstående spelar i många fall även en viktig roll för att brukaren använder välfärdsteknik.

Tre särskilt viktiga områden att beakta för att kunna ta tillvara välfärdsteknikens möjligheter

Förstärkt personcentrering

- Välfärdsteknik bör utgå från brukarens behov, förmåga och önskemål
- Information till brukare och närstående är viktigt för att skapa acceptans och förståelse
- Kunskaps- och informationsdelning mellan brukare, omsorgspersonal och biståndshandläggare är viktigt för att skapa en personcentrerad omsorg som ser till brukarens behov och erfarenheter

Förstärkt kunskapsstöd och kunskapsstyrning

- Kommunerna behöver metodstöd i sina analyser och utvärderingar
- Angeläget att kommuner drar nytta av varandras kunskap och erfarenheter om hur det praktiska arbetet organiseras
- Angeläget att fortsätta stödja kunskapsutvecklingen på området

Förstärkt arbetsmiljöarbete med välfärdsteknik

- Arbetsmiljöperspektiv bör ingå i utvärderingar av välfärdsteknik
- Välfärdsteknik innebär nya arbetssätt och behöver därför förankras
- Välfärdsteknik bör utgå från funktion och behov även för verksamheten, även icke-digital teknik kan förbättra arbetsmiljö

Innehåll

Uppdraget

Vård- och omsorgsanalys övergripande slutsatser

Våra rekommendationer till regeringen och kommuner

Var kan jag läsa mer?

Rekommendationer

Regeringen

▶ Behöver fortsätta stötta kunskapsutvecklingen inom välfärdsteknikområdet

- Forskningen på området är begränsad och därför behöver staten se över hur den kan stimuleras.
- Kommunernas beslutsunderlag kan stärkas genom kunskap och metodstöd.
- Kunskap som genereras måste samordnas och tillgängliggöras.
- Alla berörda aktörer, däribland brukare, närstående, personal och leverantörer, bör vara involverade i det gemensamma innovations- och kunskapsutvecklingsarbetet.

Rekommendationer

Regeringen

- ▶ **Behöver fortsätta arbetet med en jämlik tillgång till infrastruktur, som bredbandsuppkoppling och mobiltäckning i landet**
 - För att värna jämlikheten i omsorgens tjänsteutbud och nå välfärdsteknikens fulla potential, är det viktigt med en digital infrastruktur som möjliggör en robust och säker uppkoppling i hela landet.

Rekommendationer

Kommunerna

- ▶ **Behöver bedriva arbetet med välfärdsteknik som en integrerad del av verksamhetsutvecklingen och utgå från funktion och behov snarare än teknik i sig**
 - Arbetet med välfärdsteknik är ingen separat del av omsorgsverksamheten, utan bör bedrivas som en integrerad del av den. Fokus vid både upphandling, utveckling och användning av välfärdsteknik bör därför ligga på behov och funktion snarare än tekniken i sig.
 - I utvecklingsarbetet behöver brukare, närstående och personal aktivt involveras för att säkerställa att deras behov, önskemål och erfarenhetsbaserade kunskap tas tillvara.
 - Kommunerna bör även utvärdera icke-digital teknik för att stärka attraktiviteten i omsorgsycket och för att förbättra arbetsmiljön.

Innehåll

Uppdraget

Vård- och omsorgsanalys övergripande slutsatser

Våra rekommendationer till regeringen och kommuner

Var kan jag läsa mer?

Mer läsning

- Rapporten i sin helhet kan laddas ner eller beställas på www.vardanalys.se
- Rapporten innehåller en sammanfattning och resultat i korthet

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

www.vardanalys.se

registrator@vardanalys.se

@vardanalys

Marianne.svensson@vardanalys.se